

whakahaere Hauhau me ona pakanga ka potae i te Motu. Ka whanau mai i roto i tena ko te mahi a Te Kooti me nga whawhai mo tena take. Ko te whawhai whakamutunga ko te whawhai kia Titokowaru kei te rongo tatau i te hurihanga o nga pa nunui nei o Matakītaki, o Te Motunui o Mokoia, o Te Roto-a-Tara, o Te Whetu-matarau, o Kokai, o Te Whiti-o-Tu; i te whawhai nui hoki i Te Tumu, me te haonga i Toka-a-Kuku, i te Pukenui, i Pukekaroro, i Titi-rangi, i Te Moremunui i Ika-a-Ranganui. Kaore he wahi o te motu i puare i enei whakahaere o te Ao pohehe.

Kaati ehara anake i te mate uruta nana i iki te Maori ki te po. Na ratau tonu i patupatu. E ki ana a Foster, te takuta o te ope a Kapene Kuku, i to ratau taenga mai ki tenei whenua i te tau, 1769, ara, i te rau tau o mua atu i te rau tau tekau-ma-iwa, e 400,000 te toko maha o nga Maori. I te rau tau e korero nei tatau i heke taua tokomaha ki raro iho i te 40,000.

I te timatanga o tena rautau he iti nga pakeha: Ko te hanga hianga nei anake. He iwi patu wera. patu kekeno. kohuru, patu tangata. He ānga mai i o ratau nei whenua. No te roanga e piki haere ana taua rautau ka piki ano te tokomaha o nga pakeha totika, ka hua nga mahi a nga mihinare, a tae rawa mai ki te rua-tekau o nga rau tau i muri iho i a Te Karaiti, kua kore rawa atu e mohiotia i te kai-tangata o tatau tipuna.

NGA MIHINARE.

Kaua tatau hei wareware ki nga mihinare me a ratau mahi pai i mahi ai ki to tatau whenua. He whenua to tatau e kangaia ana e te reo o te Atua i taua wa. Na o ratau ringaringa i ta kiri mai i roto i te mura o te ahi-whanariki, a. ka waiho hei pepeha ma Te Hetana, "Ko to te Atua ake whenua tenei" (God's own country). I haere mai nga mihinare ki te kawe mai i te Rongopai a Te Karaiti ki to tatau iwi. I te wa tino kino o te rau tau nei ka uru tomotia mai e ratau. Na ratau i whakamatu te kai tangata a te Maori. Na ratau i riringi te wai o te maramatanga ki runga i nga kohatu ratarata o nga umu tangata, ka matao aua kohatu. I whakapaua e ratau to ratau kaha ki te ono i te purapura o te pai ki roto ki to tatau iwi Kai-tangata. Na to ratau kaha. manawanui hoki ki te kuuwhau i te Rongopai a te Te Karaiti, ka mohio tatau he matua kotahi, he whaea kotahi to te iwi Maori: ara, he teina tetahi he tuakana tetahi: he iwi kotahi tonu ia tatau. No reira e te iwi kei wareware tatau ki enei tangata, me a ratau mahi pai. Mehemea kaore enei tangata Kaore e taea e tatau te tutohu he pito marama ano to te rautau tekau ma iwa. Kei te tau 1875 ka ahu mai ki te 1914, ka kaha haere te marama, me te whai hua o a ratau purapura i ono ai. Ko te pito aio tena o taua rau tau. Na tena pito i whakaatu te toa, te pakari, te manawanui o nga kai mahi o roto o te mara waina a Te Karaiti. Na te pito aio o te rau tau nei i tuku iho nga kakano papai, hei taonga mo te rautau hou. Kei te Rangi ratau e titiro iho ana.